

Hvad laver de i grunden på pastoralseminariet?

Af uddannelsesleder ved Folkekirken's Uddannelses- og Videnscenter, afdelingsleder i København, ph.d. Ulla Morre Bidstrup

Omlægningstid

Jeg er blevet bedt om at skrive denne artikel midt i en omlægningstid. Folkekirken's Uddannelses- og Videnscenter opstod i 2014 som resultat af en

fusion af pastoralseminarierne i København og Aarhus og TPC i Løgumkloster og indeholder desuden folkekirken's nye videnscenter. FUV har kort efter fusionen fået til opgave at justere den forberedende og introducerende præsteuddannelse og står foran revision af fagbeskrivelser og uddannelsesplan. Rammerne for justeringen er grundigt drøftet, har været i høring og er besluttet af bestyrelsen. Den nye bekendtgørelse er endnu ikke udfærdiget og underskrevet af ministeren i skrivende stund. Omlægningens primære afkast vil være en øget integration mellem de folkekirkelige uddannelser og den lokale modtagelse af den nye præst samt en øget sammenhæng mellem pastoralseminariet og den senere efteruddannelse. Det er dog ikke omlægningen, der er anledning til, at jeg er blevet bedt belyse pastoralseminariet's formål

og indhold i denne sammenhæng. Jeg vil derfor ikke her gå ind i dens teknikaliteter, men mere overordnet beskrive pastoralseminariet's særlige opgave mellem universitet og embede.

Pastoralseminariet's opståen

Pastoralseminariet blev oprettet i 1809 af Sjællands biskop efter tysk forbillede. Ønsket var et „Institut for Pastoralvidenskaberne“. Lige siden har diskussionen om formålet for og berettigelsen af en sådan uddannelse bølget frem og tilbage. Diskussionen om formålet har altid haft med vægtningen mellem teori og praksis at gøre. Skal pastoralseminariet primært ligge i forlængelse af universitetets faglige videnskabelighed (i den diskussion betyder graden af prioritering af praktisk teologi på universitetsstudiet selvfølgelig meget), eller skal det primært ruste til pastoralteologiske praktiske færdigheder? M.h.t. berettigelsen af uddannelsen har modstanderne ofte peget på, at den pastoralteologiske uddannelse lå bedst hos den kaldende menighed eller eventuelt hos den erfarne nabopræst eller i konventerne i en uformel sidemandoplæring. Trods alle diskussioner har pastoralseminariet bestået i en form tæt på den oprindelige:

Nemlig med en varighed på et semester og placeret mellem universitet og embede. Muligheden for at få SU under kurset kom i 1972, i samme periode oprettedes et kursusforløb i Århus, og midt i 1980'erne blev praktikophold en obligatorisk del af kursusforløbet. I dag udgør praktikken 4 uger. I 1992 blev pastoralseminariet fulgt op af den obligatoriske efteruddannelse, der for nuværende består i 4 ugers kursus de første 5 ansættelsesår med særlig fokus på refleksion og erfaringsudveksling. Pastoralseminariets fag er homiletik, liturgik, kateketik, hymnologi og kirkemusik, sjælesorg og kirkekundskab suppleret af tale- og sangundervisning. Fagene varetages med stadig større vægt på integration af praktikkens erfaringer og opgaver, øvelsesundervisning, tværfaglighed og refleksion over tendenser i det samfund, folkekirken virker i.

Pastoralseminariekurset som en del af en professionsuddannelse

Præsteembedet hører til de klassiske professioner. De er kendetegnet ved at indeholde en særlig teoretisk basisviden, der er erhvervet gennem en akademisk uddannelse, og ved at kræve en særlig kunnen. Denne viden og kunnen skal sættes i spil i relevante situationer og relationer, hvor der er tale om at være til gavn for individer og samfund. Der er derfor knyttet en særlig professionsetik til disse hverv. Det er karakteristisk, at viden, kunnen og skullen kommer til udtryk i „kontrakter“ som lægeløftet, advokatens bestalling eller præsteløftet, som både markerer et monopol og en omfattende forpligtelse for den professionelle. Denne viden, kunnen og skullen er inden for den internationale professionsteori blevet kaldt

knowing, doing og helping. Der er ikke langt fra denne sondring til den gamle aristoteliske opregning af vidensformer. Nemlig *episteme* (videnskabelig teori), *techne* (praksis som færdighed) og *fronesis* (praksis afhængig af kontekst).

Bestridelsen af professionen præst kræver alle tre elementer. Uddannelsesforløbet frem mod denne bestridelse vægter de forskellige elementer på forskellig vis.

Episteme dækker primært en præsts universitetsuddannelse som cand.teol.. Her opnår den kommende præst den teoretiske videnskabelige viden og metode, som er en helt afgørende faktor for præstegerningen.

Nu drives der dog også *techne* på universitetet. F.eks. skal de klassiske sprog bruges til at kunne læse de bibelske tekster. Den største indøvelse af *techne* sker dog på Pastoralseminariet. Her gør vi, hvad vi kan, for at udstyre de studerende med redskaber og teknikker. Det gælder for eksempel arbejdet med, hvordan stemmen skal bruges, så den kan holde til at tale højt og længe, og det gælder øvelser i, hvordan man agerer, når man virker som liturg og skal finde frem til et både tydeligt og personligt udtryk. Det gælder, når der arbejdes med samtaler, hvor det overvejes, hvornår en samtale åbnes og lukkes. Det gælder, når prædikenformer og strukturer afprøves, og det gælder, når salmebogens mange muligheder gennemsynes og drøftes. Ligesom det er tilfældet, når man præsenterer teknikker til at opbygge og overholde en dagsorden og være katalysator for et godt samarbejds-klima eller strukturere en pædagogisk gennemtænkt konfirmandlektion eller en forsvarlig forvaltning af den civile registrering.

På Pastorseminariet knytter vi så vidt muligt den tekniske del af den praktiske uddannelse sammen med den fronetiske, ved at lade en stor del af undervisningen være øvelsesundervisning. Vi taler ikke bare om, hvordan man står for et alter, eller hvordan man prædiker. Vi øver os i at stå for et alter og i at skrive og holde en prædiken, og vi fører den første samtale om, hvordan det virker. Men den endelige fronesis opnår vi ikke her. For vi mangler jo den virkelige situation, hvor alverdens tilfældige, uforudsigelige, lokale og måske endda ubeskrivelige faktorer spiller ind. Det får de studerende til gengæld en forsmag på i praktikperioderne. Herefter kommer de studerende typisk tilbage med en skærpet motivation for at gå videre med alt det tekniske. Nu har de gjort de første erfaringer med at stå i de situationer, hvor teknikkerne i den grad viste sig både nødvendige og nyttige. Samtidig nuanceres opfattelsen af de tekniske discipliner. Praktikkens erfaringer gør klart, hvor meget de mange elementer virker sammen i komplekse helheder, hvor det kan være nødvendigt at slække på salmelærens ideal om stor variation til fordel for konfirmandundervisningens ønske om at gøre konfirmanderne til medejere af gudstjenesten. Eller omvendt.

Endelig rummer den føromtalte obligatoriske efteruddannelse mulighed for fælles perspektivering af den fronetiske viden, hvor der kan reflekteres over selvoplevede situationer, og hvor man nu vel at mærke ikke længere er praktikanten, men præsten selv.

Det løbende samspil

Men vigtigere end iagttagelsen af den forskellige vægtning mellem vidensformer gennem den samlede præsteuddannelse er det nødvendige løbende samspil mellem dem. Det er naturligvis ikke sådan at beskæftigelsen med den epistemiske, teologiske videnskabelighed ophører i uddannelsesforløbet, når universitetsstudiet er gennemført. Tvært imod vender de studerende i pastorseminariet tilbage til den med nye spørgsmål. Det gælder i forbindelse med den bibelske eksegese. For nu er fortegnet eksempelvis blevet homiletikken, hvor kirkeårets forløb eller casualhomiletikkens *Sitz im Leben* spørger efter nye aspekter. Det gælder for den systematiske teologi, som nu skal inddrages i overvejelser om, hvordan begreber kan udvikles, frugtbargøres og formidles i forhold til det aktuelle menneskeliv. Det gælder for kirkehistorien som bliver relevant på en ny måde i den faktiske forvaltning af det kirkelige livs traditioner og nybrud.

Tilsvarende vender man i den obligatoriske efteruddannelse og den senere almene efteruddannelse tilbage både til „teknikkerne“ og til den teologiske videnskabelighed i stadig mere kvalificeret samtale med den fronetiske viden, som erfaringen bringer.

Det løbende samspil mellem teoretisk viden, praktiske færdigheder og praksis i kontekst udgør basis for præsteuddannelse ikke bare som forberedende og introducerende uddannelse, men gennem hele præstelivet.

Pastoralseminariekurset som arbejds-givers kursus og de studerendes afklaringssted

Når man bevæger sig fra universitetet til pastoralseminariet, går man fra uddannelses- og forskningsministeriets til kirkeministeriets ressort. Som professionsuddannelse er pastoralseminariet (og de senere pastorale uddannelsestilbud) en form for „arbejds-givers kursus“. Arbejds-giver er den danske folkekirke, der som bekendt er en konfessionel kirke og en del af den offentlige forvaltning. Mens det videnskabelige studie har fri, kritisk forskning som basis, er pastoralseminariet også en lejlighed for de studerende til at afklare sig for, hvorvidt de vil søge ansættelse hos folkekirken som arbejds-giver. Tiden på pastoralseminariet er for mange af de studerende meget afgørende som et afklaringssted, der kalder på store personlige overvejelser over alt

fra et evangelisk-luthersk sakraments-syn til, hvordan familien vil trives i en eventuel embedsbolig og med en præste-arbejdstid, der på godt og ondt er mindre rammesat, end sædvanligt er. Pastoralseminariekurset er tilrettelagt med både formelle og uformelle rum for samtaler om alle disse ting både mellem de studerende indbyrdes, med praktikpræsterne og med pastoralseminariernes lektorer og timelærere. Dette kræver åbenhjertighed og fortrolighed, og pastoralseminarierne har derfor ikke noget ønske om at blive et „prøvested“ – hverken konfessionelt, personligt eller i form af faglige eksaminationer. I stedet håndhæver vi præsenspligt i kurset, som sikrer den fælles progression og refleksion og giver smagsprøve på, at præsteembedet – på trods af sit rygte som ensomt – er en profession, der lever og ånder for og med andre mennesker.